

Roger Collins: Baskové

NLN, 1997, 293 s.

Autorem této knihy je Roger Collins, který je profesorem na Edinburské univerzitě. Specializuje se na dějiny Pyrenejského poloostrova.

Tato kniha se konkrétně zaměřuje na dějiny národa Basků, jejichž národ je rozhodně jeden z nejzajímavějších v celé Evropě. Oblast Baskicka se nachází mezi Pyrenejemi a Atlantikem, na pomezí Španělska a Francie. Má sedm provincií: Ve Španělsku je to Alava, Vizcaya, Guipúzcoa a Navarra, na území Francie jsou to Labourd, Soule a Dolní Navarra. Jedna z nejzajímavějších věcí na baskickém národě je rozhodně jejich jazyk- baskičtina, která přežila až do téhle doby a je velmi specifickým jazykem. Je to jazyk izolovaný, který nepatří do žádné skupiny a není jazykem indoevropským, jeho původ je prakticky neznámý. Také jejich DNA, kterou do dnešní doby vědci podrobně prozkoumali, je značně odlišná od zbytku španělských anebo francouzských obyvatel.¹

Autor knihu čitelně rozdělil do 8 kapitol, z nichž každá má minimálně 4 podkapitoly, které jsou chronologicky seřazené podle časové posloupnosti a vývoje dějin. Obsahuje také fotografie různých zajímavých míst a památek z oblasti Baskicka a mapky (vojenského tažení, četnosti výskytu klášterů v osmém století, apod.), které vhodně doplňují text a pomáhají jej správně pochopit.

První kapitola se zabývá původem a antropologií Basků. Dozvídáme se zde od autora, že Baskové mají značně odlišnou krevní skupinu od ostatních obyvatel Španělska a Francie, což je velice zajímavá skutečnost v později položených otázkách, zda jsou Baskové potomky původních obyvatel, nebo přistěhovalců. Autor zde také rozebírá jazyk, u kterého se bohužel nedochovaly žádné starobylé záznamy a tak nejstarší baskicky psané texty pocházejí až z pozdního středověku. Vyjmenovává zde také různé teorie o vzniku jazyka a národů, z nichž zatím jedna z nejdůležitějších je teorií „baskoiberskou“², která uvádí, že Baskové jsou potomky Iberů, významného, avšak nepříliš známého národa, původem ze severní Afriky. Na konci kapitoly se autor zabývá identifikací Basků podle archeologických nálezů sídlišť doby bronzové a železné v Akvitánii, ve středních a západních Pyrenejích a v celé východní části severních pobřežních oblastí Pyrenejského poloostrova, což je maximální rozsah území, na nichž v posledních třech tisíciletích žilo baskicky mluvící obyvatelstvo.

Druhá kapitola, pojmenovaná „Baskové a Řím“, pojednává o dobytí Pyrenejského poloostrova Římany (kolem roku 7 n.l.) a také o tom, jak se Baskové vyrovnávali s

¹ Neúměrná část baskické populace-55 procent-má krevní skupinu 0, zatímco u Španělů je to jen 40 a u Francouzů 45 procent. Zdá se také, že krevní skupiny B a AB jsou poměrně vzácnější u Basků, než mezi ostatními západoevropany. COLLINS, Roger. *Baskové*. Praha 2: NLN, 1997. ISBN 80-7106-198-0

² strana č.18. COLLINS, Roger. *Baskové*

římskou vojenskou mocí a nadvládou. Autor se zde také zabírá začátky šíření křesťanství v baskických krajích.

Ve třetí kapitole s názvem „Cesty se rozcházejí“, se autor zabývá obdobím (406 n.l.), kdy římská obrana podlehla na řece Rýn tlaku Germánů, kteří v následujících třech letech prošli celou Galii a byli vpuštěni do Hispánie pyrenejskými průsmyky. Nadvláda Římanů nad Pyrenejským poloostrovem byla ukončena a nahrazena Germány a Visigoty. Ve Francii vládli Frankové.

Kapitola čtvrtá hovoří o zrození Gaskoňska (historická oblast ve Francii), tažení Arabů a bojích Basků proti nim. Také tu autor píše o masakru zadního voje armády Karla Velikého v roncesvallském průsmyku, která byla téměř jedinou porážkou tohoto franského vládce. Baskové zaútočili velice nečekaně a lstivě. Vyplývá z toho, že byli velice dobří válečníci a měli schopnost jednat velmi koordinovaně.

Pátá kapitola „Království a vévodství“, vypráví o vzniku pamplonského království jako prvního významného a zřetelného baskického politického útvaru. Z nepatrného království 9. a 10. století vyrostla navarrská monarchie, která se později stala velmi významnou pro historii politického uspořádání Pyrenejského poloostrova a Francie. Popisuje také první baskický královský rod Iñigo a dynastii Jimenezů, kteří v roce 905 vystředali na trůně rod Iñigo a také vévodství Gaskoňské.

V kapitole šesté, nazvané „Střety nového se starým v 11. století“, se píše o expanzi Navarrského království a jeho největšího rozkvětu. Autor zde píše také o charakteru osídlení Baskicka a královských patentech zvaných „fueros“³.

Kapitola sedmá, s názvem „Příliv velkých změn“, je zaměřená na rozvoj měst a stěhování Francouzů do Navarry. Přicházeli sem také jako poutníci ubírající se ke hrobu sv. Jakuba v Santiagu de Compostela, slavného poutního místa. Přítomnost Francouzů na biskajském pobřeží měla velký význam, jelikož vedla k založení prvního většího města v Guipúzcoi, San Sebastián. V roce 1300 k němu přibylo další významné přístavní město Bilbao (v dnešní provincii Vizcaya). Dále zde také autor píše o rozbrojích a krevních mstách v Navaře a Aragonu mezi šlechtickými rody, které vyvolaly velké zmatky a museli při nich zasahovat i královští vojáci.

Poslední kapitola osmá, která nese název „Cesta k vědomí národní identity“, je pojata v neobvykle širším časovém rozsahu oproti ostatním. Na začátku zde autor vypráví o prvním baskickém dějepisci Estebanu de Garibay, který se v 16. století jako první pokusil vědecky zkoumat historii národa Basků a vysvětlit původ a charakter jeho jazyka. Poté se v této knize pojednává o expanzi Basků do zámoří v století šestnáctém, po objevení Ameriky, v kterém díky své dlouholeté námořnické tradici, vzešlé z velrybářství a námořního obchodu, sehráli důležitou roli. Předposledním probraným

³ zpočátku jednoduché listiny v nichž byly sepsány dohody mezi králi, nebo nižšími pány, a jejich novými osídlenci, které časem nabyli na objemu a složitosti, stejně jako společenství, jimž byly od počátku určeny. COLLINS, Roger. *Baskové*. Praha 2: NLN, 1997. ISBN 80-7106-198-0

tématem jsou tzv. „Karlistické války“ v 19. století. Bojovali zde uchazeči o nárok na trůn, po smrti krále Ferdinanda VII. v roce 1832, který zanechal trůn dceři Isabele II. To se ovšem nelíbilo Ferdinandovu bratrovi Carlosovi a v roce 1833 se sám prohlásil králem, což vedlo právě k rozpoutání karlistických občanských válek, jež až do roku 1876 opakovaně rozdělávaly poloostrov. Přívrženci Carlose byli v zásadě tradicionalističtí, zdůrazňovali práva monarchie a církve, a zcela odmítavě se stavěli vůči proudům politického liberalismu, který přicházel z Madridu a převládal tak mezi obyvateli měst. Baskové byli spíše přívrženci Karlistické teorie, kvůli obavám o zánik jejich poslední identity v podobě „fueros“. Nakonec se autor dostává do současnosti, kde rozebírá problémy s baskickou teroristickou organizací *ETA*, a jejich snahou o osamostatnění Baskicka a uznání země jako samostatného státního aparátu. Koncem osmdesátých let dvacátého století byly baskické provincie konečně ustanoveny jako autonomní vláda.

Závěrem bych knihu *Baskové* zhodnotila jako velmi povedenou, informace jsou zde vyčerpávající tak, že po přečtení této knihy si čtenář připadá jako odborník na historii, přinejmenším baskického kraje a rozšíří si obzory nejen o dějinách Španělska, ale i o ostatních západních zemích.